

Murska Straža

Glasiło obmejnih Slovencev.

Uredništvo: Maribor, Cirilova tiskarna, Koroška c.
Upravništvo v Gornji Radgoni, Sp. griz 7, I. nadst.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsak četrtek zjutraj in stane s poštino vred
za celo leto 30 K, za pol leta 15 K, za četrt leta
8 K. Posamezna številka stane 80 vinarjev.

Inserati: Ena petstolpna petitvrsta (prostor 3 mm
visok in 54 mm širok) K 150.
Pri večkratni objavi primeren popust.

Boj za ustavo.

Dne 3. sept. je izšel ukaz o volitvah. Do 21. t. m. morajo županstva izgotoviti volilne imenike. Med 7. in 17. nov. morajo stranke vložiti kandidatne liste in 28. nov. se izvrše po vsej državi volitve v ustavotvorno skupščino ali konstituantno.

Kaj je ustava?

Ustavotvorna skupščina še ni parlament, tvori pa prehod k ustavnemu državnemu zboru. Ze ime pravi, da je namen te skupščine napraviti ustavo. Ustava je temelj sodobne demokratične države. Ustava določa, kakšne pravice ima vladar in vlada do državljanov in kakšne pravice imajo državljani do vladajoče oblasti. Ustava je mati vseh zakonov ali postav, ki pazi, da nobena oblast samovoljno ne prekorachi zakonite meje in ne preide v nasilje nad skupinami ali posamezniki. Ustava določa delokrog in pravice občinske, deželne in državne uprave, nje obliko in sestavo. Na ustavi sloni parlament, izvlečen od ljudstva, ki v okvirju ustave pripravlja zakone in nadzoruje delovanje vlade. So ustave, ki so manj demokratične, so pa tudi take, ki dajejo še več svoboščin državljanom. Ustava je važna pridobitev za človeštvo. V starih časih ni bilo ustavnega življenja, zato so imeli vladarji in njihovi ministri neomejeno moč nad ljudstvom. Vladar je delal, kar je hotel; podrejeni uradniki pa so tudi smeli delati z ljudmi, kakor se jim je zljubilo; edina skrb jim je bila, da se niso zamerili kralju in njegovim ministrom. Grajščaki so pobirali davke (spomnite se na kmečke upore!), isti grajščaki so delili pravico (l) in grajščaki so lovili moške za vojsko kakor divjačino. Šele od časa francoske revolucije (l. 1789) se začenja krčiti moč vladarjev in nad osebno samovoljo si pridobiva vedno več moči — zakon. Leta 1848 so tudi naši predniki v Avstriji dobili nekaj „svoboščin.“ Takrat so bile prvič volitve. Kmalu pa je zavladal hud absolutizem, t. j. samovlada cesarskega dvora in njegovih podprenikov-ministrov, ki je trajal do leta 1865. Ko se je izkazalo, da se ljudstvo že zaveda, da so državljani država in ne cesarski dvor, je napočil tudi samovladni konec in avstrijski narodi so dobili ustavo. Pri nas Slovenceh je bil najbolj na glasu § 19, ki je določal, da ima naš jezik enakopravnost v šolah in v uradih. Ta določba pa je ostala le na papirju in posledaj smo se okoli pol stoletja borili samo za ta nesrečen paragraf. Ustava je torej velike važnosti za slehernega državljana in za vso državo. Kakor se na mejah zabijejo v zemljo mejniki, ki kažejo za dolgo dobo let, kako daleč sega država, tako se z ustavo določijo in postavijo stebri, ki bodo državo držali po koncu in dajali njenim državljanom možnost mirnega in delavnega življenja.

Pomen ustavotvorne skupščine.

Najbolje bi bilo, če bi se v naši mladi državi sestala konstituenta takoj po ujedinenju. Vse sosedne države so se trudile, da čimprej skličejo ustavotvorno skupščino, le mi smo morali potrpeti 2 leti. Nekoliko je krivo to, da nismo imeli stalnih mej, pa največ so krive naše razdrapane strankarske razmere. Zastopniki političnih strank, ki so se našli v takozvanem Narodnem predstavništvu, so prehitro pozabili, da je interes države in ljudstva več, nego korist stranke ali oseb. Ta „pozabljenost“ je bila povod za številne vladne krize in je vzrok, da šele zdaj dobimo volilni zakon in pridemo do besede. Pomen ustavotvorne skupščine je zlasti v tem, da z njo konča revolucijsko stanje. Ljudstvo dobi priliko, da pokaže svojo voljo in si v okvirju državne misli, ki je delo revolucije, določi svoje pravice in dolžnosti. In vsled tega so volitve v konstituantno velikega pomena. Ljudje, ki bomo jih izvolili v ustavotvorno skupščino, bodo sklenili osnovne državne zakone za dolgo dobo let. Ustava se ne more in ne sme spreminjati od volitev do volitev, kakor se ne more temelj ali fundament poslopja spremeniti, ko je hiša dozidana. Mnogokrat je revolucija edino sredstvo, da se izpodbije ustava. Ta pa ni naš cilj, dokler stojimo na stališču narodne svobode in jugoslovanske državne misli.

Delo ustavotvorne skupščine.

Da še bolj razumemo ustavo, primerjajmo državo kakemu znanemu društvu. Društvo ima svoja pravila in ta določajo natanko, kdo ima društvo upravljati in kako ga mora upravljati. Tako se tudi z ustavo določa oblika uprave. Za državljane je ureditev uprave velikanskega pomena. Državljan ima čisto opraviti s političnimi, sodnimi in davčnimi oblastmi. Ni mu vseeno, koliko pravice ima v občini, saj rad sliši, če so se vsled vzornega gospodarstva znižale občinske doklade, a ceste se kljub temu izboljšale. Nešteto manjših in večjih vezi je, ki ga vežejo z oblastmi. Dalje hoče nadzorovati vzgojo svojih otrok, ki pohajajo javne šole. Zanima ga razmerje med državo in Cerkvjo, na srečo mu leži zakon kot osnovni kamen človeške družbe. Zlasti po svetovni vojni mu je važno vprašanje, koliko vpliva bo imel na bodočo vojno, t. j. kako se bodo uravnale v državi vojaške zadeve. In še več podobnih načelnih vprašanj bi lahko postavili na tem mestu. Rešiti vsa ta in druga vprašanja, je delo ustavotvorne skupščine. Menimo, da bo ustavotvorna skupščina rešila tudi agrarno reformo in izvedla najbolj pereče socialne potrebe, ker ne verjamemo, da bi se dale odločiti za redni državni zbor. Samoumevno je, da bo napravila tudi nov volilni red za parlament in za občine. Ustanovila bo upravno sodišče, ki bo odpravilo nečedno stanje v naši zakonodaji, kjer se zakoni danes sklenejo in jutri, če se spremeni vlada, razveljavijo. Kar škoduje ugledu države, je tudi neenakost zakonov. Konstituenta bo morala zakone izenačiti in uvesti enotno zakonodajo. Veselimo se že, da bo (in upajmo, da bo!) pometla starokopitne, balkanske zakone, ki kakor n. pr. carinski poslovnik, monopolni zakon in še par takih, škodujejo našemu narodnemu gospodarstvu in ne spadajo v razširjeno jugoslovansko državo.

Samouprava ali centralizem?

To vprašanje se že dolgo razmotriva v naši javnosti. Ko bomo stopili pred konstituantno, oziroma že takrat, ko bomo volili poslance, bomo si morali tako ali tako odgovoriti nanj. V pregledu naših političnih strank, ki ga objavimo v prihodnji številki, bomo označili njihova stališča v tem vprašanju. Za danes podajmo samo par splošnih potez: Centralizem ima namen, da zbere in osredotoči krog nekega središča vse državno življenje in da potem, kakor srce dovaja, vsem pokrajnam državni sok. To središče bi bilo pri nas v Beogradu. Tam bi se upravljala vsa država in nadzorovala vsaka posamezna občina. Uprava bi bila enotna, zato tudi lažja. Če dobro premislimo, centralizem ni tako napačna reč in mnoga država mu mora zahvaliti, da ni že razpadla (zlasti romanske države). Toda nekaterim državam je bil tudi grob, tako n. pr. carski Rusiji. Predno se odločimo za centralizem, moramo dobro poznati razmere v državi, tla, kamor ga posadimo. Oglejmo si samoupravo: Država se razdeli v pokrajine, ki imajo svojo pokrajinsko vlado in pokrajinski zbor, ki nadzoruje delo vlade in rešuje pokrajinske zadeve (podobno kot deželni zbor v bivši Avstriji). Država sprejema svoje življenske soke od zunaj proti znotraj, pa ne od znotraj proti zunaj. Samouprava dobro uspeva v Svici, v Združenih državah ameriških in drugje. Dejstvo je, da imata oba sistema svoje dobre in slabe strani. Centralizem zahteva čim večjo plemensko, versko in zgodovinsko enotnost, naravno in kulturno višje stoječe prebivalstvo, izborna uradništvo, dobre prometne zveze v državi. Če ni teh pogojev, okosteni in takozvana birokracija požre njegovo zadnje dobro lastnost. Samouprava zahteva skoraj iste pogoje, ima pa prednost tam, kjer so nasprotja med plemenitimi pokrajinami ali verami bolj izrazita. Samouprava je lahko zelo demokratična. Za mlado državo ima pa to slabo stran, ker je vedno treba paziti, da voz samouprave ne zavozji s tira, ki se mu pravi: državna misel. Skupnost države je treba imeti vedno pred očmi, ker če posamezni deli odpadejo, razpade država. Če so, prav kakor v človeškem telesu, posamezni deli

slabi in bolni, je slaba, boleha vsa država. Obstaja pa še prehodni sistem, zmes od centralizma in avtonomizma. Naloga ustavotvorne skupščine je, da izbere sistem, ki je za našo državo najprimernejši. A dasiravno bi mora tukaj igrati večjo vlogo ozir na državo, kakor ozir na stranko, bo vendar prodrlo le tisto naziranje, ki ga bo zastopala najmočnejša strankarska skupina. O tem pa prihodnjic.

Pismo iz Avstrije.

Gradec, sept. 1920.

Ko smo se vozili proti Spilju, sem opazil med potniki precejšnjo spremembo. Blizali smo se Avstriji. V vagonu je bilo nekoliko nemčurskih Mariborcev, par hrvatskih verižnikov in ljudje podobne sorte. V Mariboru in do St. Ilja so se delali, da je človek dobil vtis, kakor da ima pred sabo same pohlevne in lojalne državljane SHS, nato pa so pričeli namigavati drug drugemu in vedno pogosteje, kot dež pred nevihto, so padale politične besede. Tiste dni je prispela v Maribor razmejitvena komisija. Nemei so si delali velike upe. Nek sopotnik je pripovedoval, da se je komisar avstrijske delegacije izrazil nasproti neki gospici ali gospej, ki mu je odkrila „deutsches Leid“ svojega prenapolnjenega srca: „Le pogum, saj bo kmalu prišlo! Mora priti, drugače ne gre!“ Poslušaleci so takoj videli, kaj mora priti in so očitno nečisto videli v to veliko prerokovanje malega preroka. Tako so se zapletali politični pogovori in se nadaljevali zlasti po odmoru v Spilju. Vedno drzneje so zabavljali čez našo državo in pripovedovali na novo vstopivšim, kako se godi onkraj Spilja. Strast je hitro premagala slaboten razum in posledaj je govorila gola osebna mržnja. Pripovedovalec se je zavedal, da pretirava in laže, toda ta zavest mu ni bila prav nič na poti. Potniki pa takim vestem hitro nasedejo. Vsak dan so na železnicah zabavljali na enak ali podoben način čez jugoslovansko državo in te govorce se raztrosijo po vaseh in trgih. Kakor navadno, jim bujna domišljija vedno kaj pristavi in jih primerno zaokroži. Na ta način dobiva „Tiroler Volksblatt“ od obmejnih poročevalcev uprav pravilne vesti o Jugoslaviji. Tirolski kmetje berejo, da so pri nas v Jugoslaviji prave turške razmere, ljudje se samo puntajo, država razpada in kljub večnemu razpadanju ne — razpade. Pa kaj Tirolci! Tirolci so daleč od jugoslovanskih mej in ni čuda, če jim prihajajo pravljice o nas na uho. Poglejmo graške liste! Preštajmo jih kar po vrsti in si oglejmo poročila o Jugoslaviji. Trije listi so prinašali take nesramne izmišljotine o naši državi, da jim je vlada prepovedala uvoz. To so: „Deutsche Grenzschutz“, „Neues Grazer Tagblatt“ in „Arbeiterwille.“ „Grazer Volksblatt“ pa pride menda že kmalu na vrsto.

Če Nemei ali nemčur iz naše kraljevine med voznjo po Avstriji toži za minulimi časi, ko so oni se vladali, naše ljudstvo pa trpelo, in ako pri tem preide v strast, ki je spričo janičarskega mentaliteta eno naravno orožje, to bi človek razumel. Tudi ne zamerim lahkovernemu nemškemu Mihlu, če širi slabe vesti o Jugoslaviji med svojimi rojaki. Ampak nikdar ne bomo smeli nemškemu, t. j. avstrijskemu časnikarstvu odpustiti greha, ki si ga je bilo nakopalo v prvih letih naše narodne svobode. Graški in dunajski časnikar sta uprav iskala, z lučjo iskala po cestni najbolj absurdne, zlagane, nemogoče vesti o Jugoslaviji. Pri nas je bilo zlasti lansko leto nekoliko krajevni nemirov. Znano je, da so bili v nemških mestih mnogo hujski in nevarnejši izgredi. Toda nemški šmok je videl v tem sigurna znamenja razpada, in njegovi lahkoverni bralci so dobili vtis: Jugoslovani se ne morejo trpeti med seboj. Ne vedo, kaj bi počeli z novo državo. Kmalu bodo kakor neboljena deca padli na kolena pred Avstrijo in vpili: „Mama, pomagaj!“ No, bomo že videli, kako in kaj...

Tem izmišljotinam pa še vedno ni konca. Kdor občuje z avstrijskim ljudstvom, spozna, da so široki sloji prejkoslej prepričani o razpadu, o nezmožnosti obstoja svobodne jugoslovanske države. V tem uverjenju jih podpirajo hrvatski židje in obmejni renegati. Znano je, da graški Nemei goje posebne „simpatije“

do Hrvatov. Oni so jim največji up. Hrvat se bode kmalu naveličal „Serbenwirtschaft“ in bo kakor oni mož na prvih jugoslovanskih poštinih znamkah raztrgal verige ter planil kvišku. Srb bo lepo pobral šila in kopita in se umaknil na svoj stari Balkan, Slovence pa se bo skotalil na tla ter obležal v nezavesti. Ta simbolična slika je v avstrijskih glavah zelo živa predstava. Nemci so namreč prepričani, da je Srb podjarmil Slovence in Hrvate. O ujedinjenju nimajo pojma, čeprav bi lahko našli dobro primerjo med Bavarci in Prusi. Hujskačem je dobrodošel vsak najmanjši pojav nezadovoljstva nad Srbi, ki se pojavi pri Hrvatih in Slovencih. N. pr.: razmere v naši armadi. Pameten človek ve, da je militarizem mednarodno zlo in če pobijamo slabe izrastke jugoslovanskega militarizma, ne pobijamo Srbov in narodnega jedinstva. Boj med pokrajinami je izključno gospodarskega značaja, ni pa naperjen proti narodu ali proti državi. Tudi v deželi sami je več skupin, ki se borijo med seboj za politične in gospodarske interese. S tem pa ni rečeno, da se bore proti narodu. Precej netiva prihaja od meje. Gradec živi v botrstvu z renegatskim obmejnim mestecem Radgono. Tam so na delu ljudje, ki osebno sovražijo slovenski narod, ki jim slovenski viničar obdeluje vinograd in ki so obogateli od slovenskega kmeta. „Deutsche Grenzwehr“ prinaša še bolj bedasta poročila o Jugoslaviji, nego kak tirolski listič. Pisava tega in podobnih listov je dobro preračunana. Laž in lopovski izzivanje k narodnemu sovraštvu je stara, dovolj preizkušena metoda Mravlagg-Mahnertove mariborske šole.

Čitajte „Grazer Volksblatt“ z dne 28. avg. t. l. V uvodnem članku razlaga, da so Maribor, Celje in Ptuj „rein deutsche Städte.“ Dobro. Toda člankar še prištevja k tem nemškim trdnjavam tudi — Ljubljano. Ali ni to višek nesramnosti? Piše o naših mestih, da so postala balkanizirane vasi. Pogreva staro nemško laž, da smo pod „Serbenknechtschaft“, da hočemo iti narazen in podobno. Odkar so Nemci izgubili neomejeno gospodstvo nad nami, ni več lasu dobrega na nas in naših razmerah. Tako piše glasilo krščanskih socialcev. Lahko potem umemo besno mržnjo liberalnih in socialističnih listov, ki se z njo zaletavajo še zlasti v nas Slovence.

Koroška Landsmannschaft dela tudi v Gradcu na vse kriplice za koroški plebiscit in navdušuje štajerske Mihle za „nerazdeljivo Koroško.“ Seveda, ko gre kaj pridobiti, hoče vsakdo kar največji kos. Zato je Koroška „nedeljiva.“ Z enako pravico bi mi lahko zahtevali ves Korotan, ki je bil posest naših dedov. V Gradcu dela za koroški plebiscit s posebno v-nemo neki Wollina, disponent tvrdke Oblak. Treba si bo to dobro zabeležiti.

Življenje med štajerskimi Nemci mi vedno bolj vsiljuje prepričanje, da med nami in Avstriji nikdar ne bo mogoče prijateljstvo, da, še dobro sosedstvo ne. Ljudje, ki so danes na krmilu, ne bodo nikoli stopili na novo pot; bodoče pokolenje pa vzgojujejo v starem sovraštvu do Slovanov, ki stiskajo tenki život Avstrije od dveh strani. Avstriji se ne bodo mogli nikdar sprizniti z mislijo Jugoslavije in Čehoslovaške. Mi smo se težko pregrešili proti dogmi o nedejivosti in neminljivosti Avstrije in Habsburžanov, proti dogmi o nemški nadvladi nad nami, in ta greh nam ne bo odpuščen. Zapeljala so nas vprašanja: Če smo bili Slovani pred tisočletjem svobodni, zakaj bi ne smeli biti zdaj, ko smo razvili svoje umstvene in gospodarske moči? Ali ima germanstvo res oblast od Boga, da vlada nad nami? Mi smo na ta vprašanja odgovorili po svoji vesti in stara cesarska ropotarnica se je sesula na tla. „Herren- und Herrschervolk“ se je čutil globoko užaljenega. Mi Jugoslavlani pač razumemo postanek avstrijske republike, toda Nemcem je postanek novih slovanskih držav krivična igra zgodovine, nenaravna reč, tvorba hudobnih moči. Prejalislej pa bo ta avstrijska republika končala in — kaj potem? Ujedinjenje z Nemčijo? Ali bo v tem slučaju bolje za nas? Nekateri upajo, da se bo Nemčija obrnila na slovansko stran in postala zaveznica Nove Rusije. To upanje pa je brez podlage, dokler je Nemčija v prehodnem stanju, v stanju onemoglosti vsled poloma v vojni. Ko se zopet dvigne na noge, bomo videli, kam bo usmerila svoj korak. Skoraj neverjetno je, da bi se nemški narod odpovedal čarobni moči vsenemškega strupa, ki so mu ga vcepili njegovi največji možje od Fihterja preko Bismarka do Hindenburga in Ludendorfa. Nemški narod čuti, da je velik in močan, da so silni njegovi udje. Tak orjak hoče velikih in vabljivih idej, a to je že stari: „Drang nach Osten“, „Von Berlin bis Bagdad“ itd. Angleška moč na vzhodu se lomi. Francija že drugo leto po zmagoviti vojni trepeče strahu pred Nemčijo. Jugoslaviji je treba mnogo edinosti, bratskega dela, okrepitve na zunaj in na znotraj. Mora stopiti v ozko zvezo z ostalimi slovanskimi državami, zlasti še z Bolgarijo. Ne udušujmo se v megli domačih strasti in sovraštva, glejmo na obzorje, kjer plamene svareče baklje!

Učimo se slovanskih jezikov, zlasti ruščine. — Nemogoče je, da ne bi Rusija v novi dobi svetovne zgodovine, ki je pričela s koncem svetovne vojne, zavzela tistega mesta, ki ji gre po njeni velikosti in sili. Rusijo čaka bodočnost. To čutimo mi, ki poslušamo utrip germanskega srca. Nemci se boje Rusije in slovanstva. Kako dobro znamenje!

Za „pointo“ še nekaj veselega: Na Dunaju izhaja velik dnevnik „Neue Freie Presse“, ki je v rokah kapitalističnih židov. Ta list je čutil potrebo, da se z vso v-nemo loti nas Jugoslovancev, ki hočemo ugrabiti Nemcem Koroško. Zato je poslal na Koroško in v druge obmejne kraje svoje posebne poročevalce.

V Maribor je prispel Ernest Decsey z namenom, da poroča o turških razmerah v naši državi. V „Neue Freie Presse“ z dne 7. septembra je napisal stilistično krasen podlistek „Maribor, einst Marburg.“ Tukaj na vse pretege slavi lepoto, bogatstvo in procvit naše spodnještajerske dežele. Primerja naše kraje s staro grško Arkadijo, poje cel slavospev našim skoraj mirovnim razmeram. Mož se je zaletel, to se pravi: poročal je resnico, primerjajoč slovenske razmere z avstrijskimi. A po resnico ga niso bili poslali. Kako pa je prišlo k temu? Sam prizna odkrito: Ko je po mariborskih ulicah odgonetal slovenske napise, je opazil v trgovini Wögerer dobre klobase, kakoršnih ni videl že več let. Dobil jih je po ceni, da je ostrmel. Pri peku si je kupil zemlje. Čudež! Vozil se je po Dravskem polju in dobil češplje kar zastoj. Videl je blagostanje kmeta in meščana, spoznal gospodarsko moč naše države. Zazelal si je, da bi se že kmalu odprla vrata in bi se nasulo vsaj malo tega bogatstva v revno, najrevnejšo Avstrijo. In še na povratku se je v Spilju spomnil, da je tam bil pod Jugoslavlani bogat kolodvorski bufet. Zdaj je prazen. O avstrijskih carinarjih v Spilju pa je napisal dobesedno: „Ne vem, ali je prijaznost jugoslovanskih carinarjev vedno prava, toda o avstrijski neprijaznosti vem, da je pristna.“ Njegov podlistek bi morali razširiti povsod po Koroškem. Morda bo to storila dunajska „preša“?

Nov način volitev.

Volilni zakon za ustavotvorno skupščino uvaja nov način volitev, kakršnega naši volilci niso vajeni. Pri nas so dozdaj volili z listki. Volilec je na listek napisal kandidatovo ime in zaprtega oddal volilni komisiji. Po novem zakonu pa bo volilščet dobilo drugačno sliko.

Volilci bodo čakali v predsobi ali v zagrajenem dvorišču. V glavni sobi po poslovala volilna komisija. Predsednik te komisije mora biti šolan mož, določi ga beograjski osrednji volilni odbor. Njemu ob strani bo sedel zastopnik občine. Poleg teh dveh bo v sobi od vsake politične stranke po en zastopnik.

Volilec Franjo Poštenjakovič stopi torej iz predsobe v glavno sobo in se zmedeno ustavi pred mizo kjer so razgrnjeni volilni imeniki. Oči mu v naglici padejo na drugo stran mize, kjer stoje škatle in na njih imena političnih strank. Za škatlami so pa kakor vojaki na straži zastopniki udeleženi strank.

Franjo Poštenjakovič mora povedati svoje ime in priimek. Navadno ga zastopnik občine že pozna; v redkih slučajih pa se bo moral izkazati z uradno listino, da je res Franjo Poštenjakovič in nikdo drugi. Ko ga predsednik najde tudi v imeniku volilcev, mu stisne v desno roko gumijevo kroglico in reče: Ta škatla je za kandidatno listo dr. Gregorja Vinopiveca in Ivana Klobaša, druga taka škatla je za kandidatno listo Jerneja Vodopivca in Metoda Mesojedca in tako po vrsti. Franjo Poštenjakovič mora poznati kandidatno listo stranke, ki hoče za njo voliti: dobro je, če ve, ali se piše prvi kandidat te stranke Vinopivec ali Vodopivec. Zdaj pa ga predsednik ponuže dalje: V vsako škatlo moraš segniti z roko, kroglico pa pustiš v tisti škatli, ki pripada tvoji stranki. Če je ta škatla prva in si v njo pustiš kroglico, česar se ne sme videti nikdo drugi kot Bog in Franjo Poštenjakovič, moraš seči za prazno pestjo tudi v druge škatle. Ko si končal, stopiš zopet k predsedniku, odpreš pest in — glej da ne bo kroglica noter! — Franjo Poštenjakovič se da še enkrat poučiti od zastopnikov strank in nato se z božjo pomočjo spravi k volitvi. Ko je skrivnost izvršena, lahko Franjo Poštenjakovič z prijetno zavestjo da je opravil svojo državljansko dolžnost, zapusti volišče.

Med raznimi novostmi, ki jih ima novi volilni zakon, je vredno omeniti paragraf 15, ki določa, da javni nameščenci (profesorji, sodniki, učitelji in drugi državni in deželni uradniki) ne morejo biti voljeni za poslance. Vsaki četrti kandidat v kandidatni listi mora imeti visokošolsko izobrazbo. Volilno pravico imajo čez 21 let stari moški državljani SHS. Država je razdeljena v volilna okrožja. Na vsakih 30.000 prebivalcev pride en mandat. Volilnih okrožij bo 57, volilnih mandatov pa v najboljšem slučaju 421. O razdelitvi okrožij in mandatov so listi objavili nasprotujoča si poročila. Slovenija bo imela okrog 40 poslancev; natančno število pa še ni določeno. Volilni boj, ki se bo razvil zlasti oktobra in prve dni novembra, bo bržkone zelo hud. Po vsej državi se opažajo živahne priprave.

Politični pregled.

Nova Klotuta „zaveznikov.“ — Deželna vlada podala ostavko.

Maribor, 15. sept.

Pred sklepom lista doznavamo, da je antantna plebiscitna komisija v Celovcu sprejela vse nemško-italijanske zahteve na Koroškem. Med drugim je zahtevala od naše vlade, da mora umakniti iz cone A jugoslovansko vojaštvo, dočim italijanski ostane, nadalje da smejo izvrševati službo v coni A samo orožniki, ki so pristojni na Koroško in da mora vlada ukiniti nadzorstvo nad veleposestjo. Danes dopoldne se je vršila izredna seja deželne vlade. Vlada je sklenila podati demisijo in prepustiti odgovornost osrednji vladi.

Ugotavljamo, da nas je antanta udarila s pestjo v obraz ravno v času, ko je naš ministrski predsednik dr. Vesnić v Narodnem predstavništvu zagotavljal „zaveznikom“ našo hvaležnost in na vprašanje poslance Biankinija dejal: „Italijanom tudi.“

Jugoslavija.

V Narodnem predstavništvu razpravljajo o ratifikaciji mirovne pogodbe z Bolgarijo. Nedavno je prispel v Beograd novi bolgarski poslanik, ki se je takoj ob svojem nastopu izjavil za zbliznanje in za poznejšo konfederacijo Bolgarije in Jugoslavije. Istočasno je tudi bolgarski poslanik v Rimu podal izjavo, ki so jo italijanski listi razkričali po svetu kot dokaz, da se Bolgarija nagiba na jugoslovansko stran in da se ne bo zvezala z Italijo proti svoji slovanski sosedbi. Debate o bolgarski mirovni pogodbi v našem Narodnem predstavništvu so bile zelo živahne in mestoma prav ostre, celo surove. Zlasti je radikalec Popovič na grd način žalil bolgarski narod in napadal osebo bolgarskega poslanika v Beogradu. Zavrnil ga je ministrski predsednik Vesnić. Poslanci demokratske zajednice so tokrat zavzeli pametnejše stališče in se izrekli za sporazum z Bolgarijo.

Boji z Arnavti se nadaljuje. Naše čete so prodrle preko albanskih mej in se približale Skadru.

Jugoslavija in Italija sta se sporazumeli radi razdelitve avstro-ogrške trgovske mornarice. Določeno je, da dobi Jugoslavija 180.000 ton poprejšnje mornarice in sicer nam pripadajo vsa parobrodna podjetja, ki so last ljudi ali društev jugoslov. narodnosti. Ta sporazum je važen vsled tega, ker se bo sedaj zelo razvil jugoslovanski trgovski promet na Jadranu.

Reka.

D'Annunzio je prav na način starih ravberjev proglasil ugrabljeno mesto za svoje, razpodel prejšnje gospodarje, t. j. reški narodni svet in v gledališču „Fenice“ v sredo zvečer na slovesen način proglasil ustanovitev nove neodvisne d'Annunzijeve države, ki ji je dal ponosno ime „Regenza italiana del Carnere.“ Proti temu pustolovstvu je naša država takoj protestirala; sicer pa je malo upanja, da bi tak papirnati „protest“ kaj izdal. Poročajo, da je Francija že priznala „neodvisno reško državo.“ Obletnico d'Annunzijevega vpada na Reko (12. sept.) so v mestu slovesno proslavili.

Italija.

V Trstu so se vršili v noči od 10. na 11. t. m. krvavi izgredi. Pri Sv. Jakobu so se ljudje zabarikadirali, da bi preprečili vožnjo vojaških avtomobilov in morebitne napade vojaštva in redarjev. Na različnih barikadah so plapolale zastave z napisom „Živijo Lenin.“ Nastopili so razni ljudski govorniki, ki so skušali zbrane množice pregovoriti in pomiriti, da bi se razšle. Uspeha pa niso dosegli, ker so pridrveli italijanski nacionalisti in razobesili na Istrski ulici nekaj narodnih zastav. Množice so te zastave razčesale in sežgale, vsklikajoč: „Živijo Lenin!“ Posamezne vojaške oddelke, ki so prišli v bližino zabarikadiranih ulic, je množica razorožila. Vsled tega je vojaška oblast odredila nasilno zasedbo Sv. Jakoba. Vojaški oddelki z dvema topoma in velikim številom redarjev in orožništva so obkolili šentjakovski predmestje, razstrelili barikade in pričeli streljati po ulicah s puškami in strojnimi. Med množico je bilo več smrtnih žrtev in mnogo ranjenih. Zadnje dni je bil vspostavljen v Trstu mir in red. Sicer se vrše po vsej Italiji hudi nemiri; v nekaterih provincah se puntajo kmetje, po mestih pa organizirano delavstvo. Italija se pogreza vedno globlje v močvirje.

Tedenske novice.

Razmejitvena komisija določuje mejo v odseku Kokošnjak—Sv. Lovrenc. Zanimivo je, da je sprejela predlog našega zastopnika in proti predlogu nemških delegatov odločila, da se mora državna meja držati natančno v mirovni pogodbi označenih točk. Ker so prizadeti posestniki vložili nekaj pritožb, se avstrijska in jugoslovanska delegacija bavita z njimi, a v splošnem bo obveljala kolikor mogoče natančna prema črta med določenimi točkami. Vsled te določbe je komisija pristala na to, da se prične takoj s tehničnim predlogom stare ogrske meje pri Radgoni. Nemci so se branili, češ, da bo prebivalstvo razburjeno. Seveda se komisija ne dozdevne „razburjenosti“ ni zbalala in je določila, da se dela takoj prične.

Tihotapstvo zopet cvete. Poročajo nam, da so tihotapci po kratkih „počitnicah“ spet na delu. Prav posebno cvete tihotapstvo na prekmurski meji proti Avstriji. Kmetje ne morejo prodati pridelkov, zato pa nasedejo tihotapcem, ki jim plačajo visoke cene. Nemški carinski uradnik v Radgoni se je nedavno pohvalil, da iz radgonskega kolodvora odpremi redno vsak dan 1 vagon vtihotapljenih pšenice in na teden najmanj tri vagone prekmurske živine. Prekmurci zelo radi tihotapijo v Radgono, ker dobe za kilogram pšenice 10 jugoslovanskih kron. Kakor pa se je v več slučajih ugotovilo, je denar, s katerim plačujejo v Radgoni, izključno falzificiran, delo dunajske „fabrike.“ Nemci plačujejo večinoma z 20 dinarskimi novčanicami, ki so vse ponarejene in jih je zdaj že precejšnja množina v Prekmurju. Posestnik K v Zetincih je baje dobil po pošti od neznanega pošiljatelja 5 kilogramski paket samih ponarejenih 20 dinarskih bankovcev z naročilom, naj jih širi preko meje v Jugoslavijo. Oblasti bi morale najstrožje in brezobzirno nadzorovati obmejne finančne paznike. Nedavno so prišli na sled notoričnemu tihotapeu Domjanu iz Sodišinec v Prekmurju, ki je bil v zvezi z finančno stražo na Golibi (prevoz čez Muro med Gornjo Radgono in Radenci) in je z njeno vednostjo tihotapil v Avstrijo pšenico. Vsak dan gre velikanska vrednost

preko meje, a lahkoverni Prekmurci, ki imajo itak že cele kupe ničvrednega boljševiskega denarja, spravljajo v svoje žepe ponarejen denar. (Pri tej priliki omenimo, da se preko Radgone vtihoaplajo velike množine 1 in 2 kronskih bankovcev). Vlada naj vendar enkrat vsaj za silo uredi prometne razmere in naj podredi svoje obmejne organe strožji kontroli. Ali je kaj slišati o uradu, ki v Gornji Radgoni preganja fihotapee?

Popravek. V Službenih Novinah je nastala v datumu ukaza o volitvah tiskovna poma. Ukaz nosi datum 3. sept., mesto tega pa se mora glasiti 7. septembra. Vsi razglašeni roki se pomaknejo za štiri dni. Občine morajo sestaviti volilne imenike do 25. septembra in jih odposlati 26. septembra sodnim dvorom prve stopnje. Reklamacijsko postopanje se konča dne 6. novembra in od 11. do 21. novembra se vlagajo kandidatske liste.

Kmetijski nemiri na Hrvaškem. Žigovanje vprežne živine in vozov, ki ga je na precej neroden način odredila vojaška oblast, je dalo protidržavnim rovarjem povod, da so pričeli hujskači kmetstvo ljudstvo k upor. Ker so orožniki v neki vasi rekvirirali par konjev in vozov, so ljudje že bolj verjeli hujskačem, in so mislili, da hoče vojaška oblast vso popisano živino odvzeti. Na več mestih so se kmetje oborožili in pričeli napadat urade. V okolici Bjelovara, v Dugem selu in v Gornji Subotici so se spopadli uporniki in orožniki; bilo je več ubitih, med njimi dva oficirja. Pri Sisku so kmetje razdrli železniško progo, vsled česar je bil promet prekinjen. Sele odločen nastop vojaštva je v pobujenih krajih vspostavljal mir in red. Nemški in italijanski listi so povodom teh vesti poročali, da je vsa Hrvaška pripravljena za vstajo proti „Srbom.“ Berač skrbi vedno za svojo malho, pa tudi Lah in Nemci menijo, da kmetje v sosednih državah razgrajajo njim na ljubo. V resnici pa nimajo ti izgrehi nobenega večjega pomena, k večjemu so dokaz, da so zagrebški hrvatski zajedničarji s svojo politiko polomili, v ostalem so pa tipičen primer, kako je hrvatski kmet politično in kulturno zaostal vsled popolne brezbrčnosti hrvatskih izobražencev.

Quod licet . . . V 51. številki obrainske regljare „D. G.“ piše nek vseveden Cmurečan, da bi vse Slovenske gorice glasovale za Nemško Avstrijo, če bi se jim dala prilika glasovati. To pa vsled tega, ker v Nemški Avstriji „ihre wirtschaftlichen Interesse liegen.“ Svoječas, ko smo se iz gospodarskih vzrokov potegovali za Radgono, so graški listi prepričevali svoje lahkoverne bralce, da Radgona nima nič skupnega s Slovenskimi goricami in Murskim poljem, in če bi ostala v Jugoslaviji, bi bila odrezana od svojega gospodarskega težišča. Zdej, ko imajo Radgono v svojih pesteh, pa segajo še po Slovenskih goricah, češ, ta pokrajina bo gospodarsko uničena, če jo odrtajo od Radgone in levega brega Mure. Takšni „tokazi“ so silno lahki in gotovo bo modri Cmurečan nasul še precejšen kup enakih iz svojega rokava. Kdo pa ima več gospodarskih interesov v Slov. goricah: ali slovenski viničar, ki za beraško plačo obdeluje vinograde nemških meščanov, ali pa bogataš z levega brega Mure, ki mu slovenska vlada v korist viničarjev in drugih domačinov stopa na prste? Da bi prebivalstvo Slovenskih goric glasovalo za nemške bogataše, ki jim je do naših krajev in ljudi le toliko, kolikor jih lahko izkoristijo za svoje nikdar polne žepce, tega ne verjamemo. dasiravno vemo, koliko tisočakov so žrtvovali ti „prijatelji“ v podporo nemški propagandi med obmejnimi Slovenci.

Zaroka našega regenta. Nekateri listi zatrijujejo, da se bo v kratkem uradno razglasila vest o zaroki našega prestolonaslednika Aleksandra z rumunsko princesijo Marijo, drugo hčerjo rumunskega kralja Ferdinanda. Zaroka se je sklenila povodom regentovega obiska v Parizu.

23 dni brez hrane. Angleži, ki se kažejo po svetu kot prijatelji malih narodov, imajo doma hude boje z Irce. Irce so reven narod, večinoma katoliške vere. Angleški veleposestniki jih hudo izkoristajo in Irce je na Angleškem državljan druge vrste, ki nima enakih pravic kakor Angleži. Irski voditelji se že desetletja bore za samoupravo svoje dežele, a v Londonu ne marajo popustiti. Zadnje tedne so bili na Irskem hudi nemiri. Angleži so aretirali župana mesta Cork in ga zaprli. Župan je v protest proti temu nasilju odklonil vsako hrano v zaporu. Ko je bil že 20 dni brez hrane, so se zavzeli zanj razni odlični mošči, med njimi župan njujorški. Angleški ministrski predsednik Lloyd George pa je izjavil, da vlada ne more popustiti. Župan je stradal dalje in ko pišemo te vrstice, je pretekel 28. dan. Zadnja poročila pravijo, da je že začel kazati znamenja umiranja. S stradanjem v zaporih so nekoč vzbujali pozornost ruski revolucionarji, pa noben ni vztrajal dolgo. Slučaj korškega župana kaže, kako hude so politične borbe v Angliji.

Povodnji v Nemški Avstriji. V Avstriji so imeli zadnje tedne dolgočasno deževje. V dolini Enne se deževalo skoraj pet tednov. Reka Ennsa je narasla in poplavila vso dolino. Par dni je bil onemogočen vsak železniški promet, dolina je izgledala kakor jezero. V nekaterih vaseh so morali ljudje zapustiti hiše. Povodenj je napravila milijonsko škodo v mestu Salzburg. Velika povodenj je bila v znanem letovišču Ischl. Narasla je tudi Donava in začela poplavljati obrežje. Bali so se, da bo poplavila na desnem bregu ležeča dunajska predmestja, a je v zadnjem trenutku zopet padla. Škoda, ki so jo napravile povodnji v Avstriji, se ceni na mnogo milijonov.

Stara srbska patriarhija v Sremskih Karlovcih se je obnovila. Vse pravoslavne cerkve so se ujediniile. Srbski del našega naroda je 13. t. m. z ve-

likimi slavnostmi slavil ta zgodovinski dogodek. V Karlovcih je regent prečital posebno proklamacijo. Slavnosti so se udeležile velikanske množice ljudstva.

Veliki potres v Italiji. Na ligurski obali je potres porušil mesto Vivizzano. Izpod razvalin so potegnili 400 mrtvih, okrog 11.000 ljudi pa je bilo ranjenih. 25.000 ljudi je brez strehe.

Uspeh muropoljskih konjerejcev. Muropoljska konjereja je že tako razvita, da ji ne zadostujejo več domače konjske dirke. Pretečeno nedeljo in na Malo Gosponico so se vršile v Ljubljani velike dirke. Pri glavni vojni dirki v sredo so dosegli prvenstvo muropoljski konjerejci. Nastopili so v treh dirkah. Za takozvano „Slovensko dirko“ so bile razpisane nagrade 5000 K, 3000 K in 1000 K. Izid: Prvo točko je dosegel g. Sršen (Veržej) s konjem Elina, drugo g. Vav potič (Lokavec) z Valsa, tretjo g. Zangl (Gornja Radgona) z Egga, četrto g. Slavič (Banovec) z Nigra. — V Heat-vožnji: Nagrade: 10.000 K, 2000 K, 1000 K. Prvo točko: g. Filipič (Maribor), drugo g. Zangl (Gornja Radgona), tretjo g. Vongas (Zagreb). — V sentjernejski dvoprežni dirki: Nagrade 2000 K, 1000 kron in 800 K. Prvi Sršen-Zangl, drugi Filipič in tretji Slavič.

Planinski koledar za leto 1921 si še mnogi niso naročili. Cas beži, skoraj ga bo treba dati v tisk. Ker se ga bo tiskalo le omejeno število, priporočamo, da se vsakdo pravočasno pobriga, da istega naroči. Tudi je še nekaj inseratov prostih ter pogrešamo še mnogo naših narodnih tvrdk in gostiln. Vsa pojasnila daje izdajatelj g. Fr. Kocbek, nadučitelj v Gornjem Gradu. Vsak planinec imej Planinski koledar! R.

REPertoire

Slov. narodnega gledališča v Mariboru.

Sobota, dne 18. septembra: Otvoritvena predstava: Hlapci. Izven abon.

Nedeljo, dne 19. septembra: Divji lovec. Izven abon.

Torek, dne 21. septembra: Samska domačija. Izven abon.

Gospodarstvo.

Vinski trg. Spomladi so gorice pokazale precejšnji nastavek in koncem maja je grozdje že cvelo. Vse je prerokovalo izvrstno trgatve in vinske cene so začele naglo padati. Začetkom junija pa je začelo deževati, nastopile so trtne bolezni in na mnogih krajih je toča povzročila mnogo škode. Upanje na obilno trgatve je ginevalo od mesca do mesca in danes, tik pred bratvo, lahko rečemo, da je uničenih skoro tri četrtine spomladanskih upov. To je začelo vplivati na padajoče vinske cene, ki so se zadnje dni minulega mesca ustalile, danes pa so že zavzele odločno smer navzgor. Dobra vina iz leta 1918 in 1919 se iščejo povsod in kupujejo po nižjih cenah. Na Ogrskem je povpraševanje po takem vinu zelo živahno od strani avstrijskih in čehoslovaških kupcev. Vinske kleti so po večini prazne in krčmarji in trgovci so se dosedaj zalagali samo z najpotrebnejšimi množinami v nadi, da bodo v jeseni ob ugodni trgatvi prišli ceneje do blaga. Ta up pa jim je splaval po vodi in zao skušajo sedaj še dobiti, kolikor se da po nižjih cenah. Povpraševanje po vinu pa se tiralo cene zopet navzgor, posebno ker tudi pri vinogradnikih ni velikih zalog. Sigurno je, da smo za letos prekoračili mejo najnižjih vinskih cen in da bodo cene šle odslej navzgor. Za cene novih vin se še ne ve. Nižje kakor lani ob trgatvi ne bodo, ker se je obdelovanje vinogradov podražilo.

Gorice v ljutomersko-ormožkem okraju ne bodo dale onih množin, kakor se je pričakovalo spomladi. Pepel je povzročil ogromno škodo. Kakovost vina pa bo vsekakor prav dobra. Pobrani portugizer je kazal 18—22, podbirina, torej mošt iz najslabših grozdov, 14—16, burgundec 20, šmarnica pa 16—18 stop. sladkorja. Cen za mošt še ni. Kdor še bo z bratvo počakal 14 dni do tri tedne, bo svoj pridelek gotovo lahko in dražje prodal.

Popis in žigovanje konjev in vozil je po vsej državi uradno ustavljen.

Društvo slov. absolventov kmetijskih šol v Ljubljani priredi dne 2.—3. oktobra dvodnevni poučni izlet na Kmetijske šole v St. Jurju in Maribor na Stajerskem in eventualno tudi Velikovec na Koroškem. Člani in oni ki mislijo še pristopiti k društvu naj prijavijo soudeležbo najkasneje do 19. t. m. na naslov društva! Upa se na polovično vožnjo! — Odbor.

Trgovska pogodba z Nemško Avstrijo. Jugoslovanska vlada je sklenila z Avstrijo trgovsko pogodbo na isti podlagi kakor Italija z Avstrijo. Na podlagi te pogodbe je poslala jugoslovanska vlada 15.000 ton pšenice in 40.000 ton koroze na Dunaj in bo v kratkem poslala še nadaljnih 50.000 ton pšenice, 110.000 ton koroze, 210.000 ton rži in še drugih živil. V zameo za to bo dobavljala Avstrija kovinske izdelke, papir, barvila in lokomotive.

Popisovanje in žigovanje vojnih in predvojnih posojil bivše avstro-ogrške monarhije, ki bi se moralo pričeti 6. septembra, se prične šele 16. septembra. Obveznice vojnih posojil se bodo popisovale in odvezemale od 16. do 30. septembra, obveznice predvojnih posojil pa od 16. septembra do 5. oktobra 1920.

Cehoslovaška prometna komisija je prispela v Jugoslavijo. Zadnja dva meseca je bil gospodarski promet s Cehoslovaško skoraj popolnoma prekinjen. Naloga prometne komisije je, preiskati vzroke in jih po možnosti odstraniti. Dognala je že, da leži na obmejnih avstrijskih postajah preko 2000 vagonov za

Jugoslavijo namenjenega blaga. V veliki meri pa ovira promet balkansko počasna carina v Jugoslaviji. Komisija se je mudila v Mariboru, na to se je podala v Zagreb in odtod v Beograd, kjer se vrši prihodnje dni važna konferenca.

Kmet in denar.

Med našim ljudstvom na deželi se že opaža pomanjkanje denarja. Kmetu gre trda za denar. Ljudje, ki imajo nasvete po ceni, pravijo: štediti! Kmet že štedi, a v štedenju ni sam. Tudi javni in zasebni uslužbenci večinoma že dolgo štedijo, ker plače kljub vsem poviškom in dokladam ne nosijo toliko, da bi si lahko na primer oženjen uradnik nabavil dve obleki na leto. Navadno vpijejo o štedljivosti izbranci iz „višjih slojev“, verižniki in vojni milijonarji, ki živo razkošno in so od vseh najmanj obdarjeni s tisto čednostjo, ki ji pravimo štedljivost.

Da se vrnemo h kmetu. Cene poljedelskih pridelkov so brezdvomno nizke. Kar kmet proda, proda po ceni. Med vojno se je res nabralo v kmetem žepu malo več denarja, zato pa so bili hlevi prazni in kaže tudi. Kar je kmet prodal zadnja vojna leta, je prodal pod ceno. Sicer je dobil na pr. za prodano kravo dobršen kup papirja in denar, izražen v številkah, je marsikomur napravil veselje. Toliko stotnjakov! Toda medtem je resnična vrednost denarja padla. V notranjosti države se je to čutilo pri naraščanju draginje, v resnici je draginja zelo počasi rasla, padala je pa plačilna vrednost denarja. Avstro-ogrski finančniki so imeli zelo široko vest in so vrzeli ki je nastajala vsled strašne vojne potratnosti, vsled popolnoma brezglavega državnega gospodarstva, zamašili z novimi bankovci. Stroji so tekli noč in dan, denarna vrednost je šla stalno navzdol in čim dalje je kmet prodajal, tem večje zneske je dobival, ker je bila resnična vrednost denarja za toliko manjša. Kmet si stemi tisočaki ni vedel pomagati; največ, kar je storil, je bilo to, da jih je vložil v posojilnico, kjer so se mu neznatno obrestovali. Vojni dobičkar je nakupil hiše, posestva, delnice dobičkanosnih družb in podjetij; vedel je spraviti denar, kmet tega ni umel. Z par tisočev prihrankov je stopil v prehodne razmere. Medtem se je raztrgala obleka in dobilo orodje. Da je oblekel družino in nabavil najpotrebnejše potrebščine, je vrgel trgovcu vse te tisočake. Kar je medtem prirastlo v hlevu, ima ne le razmeroma nizko ceno, temveč tudi vsled novih razmer v državi nižjo vrednost.

Primerjanje cen iz leta 1914 in današnjih cen nam podaja zanimivo sliko. V naslednjem navajamo neka, primerov. Prva številka pomeni ceno 1 kg ali litra l. 1914, druga pa koncem julija 1920: bela moka 40 v — 12 K, krušna moka 30 v — 7 K 60 v, sladkor 1 K 02 v — 52 K, mast 2 K — 52 K, sol 24 v — 3 K, mleko 20 v — 4 K, krompir 14 v — 2 K, petrolej 28 v — 19 K, goveje meso 1 K 80 v — 20 K, drva (1 m) 60 K — 580 K, vino 1 K — 20 K, čevlji (par) 20 K — 600 K, klobuk 8 K — 500 K, obleka (delovna) 70 K — 1200 K.

Vrednost jugoslovanske krone je te dni (10. septembra) notirala na züriški borzi 5.60. V splošnem pa lahko vzamemo, da je današnja jugoslov. krona vredna 5% predvojnih vinarjev. Če tedaj stane 1 kg bele moke 12 K, iznaša v predvojni vrednosti 66 vinarjev, cena bele moke se je tedaj dvignila samo za — 26 vinarjev. To je pa moka, ki je v konzumu (prodaji); razmerje med ceno pšenice v predvojni vrednosti in med današnjo ceno, izraženo v resnični vrednosti denarja, ni nič manj neugodna za kmeta. Čevlji stanejo 600 K, to je v predvojni vrednosti 33 K, podražili so se tedaj za 13 K. Pravo povišanje cen dobimo, če preračunamo ceno denarja v njegovo resnično vrednost, katere merilo je predvojna veljava. Primera med resničnim povišanjem cen obrtnih izdelkov na eni strani, in kmetijskih pridelkov na drugi strani kaže da dela kmet z najnižjim dobičkom. Ako dobi za svoje žito par predvojnih vinarjev več, mora pa plačati za svoje potrebščine par predvojnih kron več, tedaj mora neprestano kopičenje te razlike dovesti do primanjkljaja, ki ga kaže najprej pomanjkanje denarja, na to skrčenje raznih za hišo ali gospodarstvo potrebnih nakupov, končno vsled močnega davčnega vijaka najetje posojil in na ta način pot nazaj v predvojno bedo. Posledica tega stanja je tudi, da kmet ne more obdelovati zemlje tako, kot bi jo obdeloval v boljših razmerah; da ne more popravljati svojih postojil itd. Izgledi, ki se odpirajo kmetu stanju za bodočnost, niso ravno prijetni. Pomisliti pa moramo, da jugoslovanski kmet ni sam; podobno je z avstrijskim, madžarskim, francoskim itd. kmetom. Rešitev kmeta bi bila samo v dobri zakonodaji, ki bi ščitila kmetijski stan in v razumni, samopomoči.

Viničarsko vprašanje.

Poverjeništvu za socialno skrb je z odlokom z dne 24. avgusta 1920, šte. 207.720 odredilo in naznailo Jugoslov. strokovni zvezi v Ljubljani sledeče: V vsakem sodnem okraju glavarstva, kjer bivajo viničarji v večjem številu, se ustanovi krajevna komisija za rešitev viničarskega vprašanja. V to komisijo pošljejo po enega zastopnika sledeče organizacije:

Zveza viničarjev, Kmetско-delavska zveza, Jugoslov. strokovna zveza in vse kmet. podružnice sod. okraja skupno 1 zastopnika.

Naloga komisije je določati:

1. Današnja vrednost dajatev, ki jih dobiva vsak viničar od gospodarja in sicer:

a) Vrednost donosov deputnine zemlje (posame. zno njiv. travnikov, pašnikov in kopavnikov.

b) Vrednost naravnih prejemkov (zrnja, moka in drugih živil, kakor tudi hrane in pijače).
 c) Vrednost lesa za kurjavo, listja za steljo, kakor tudi krme in slame za živino.
 2. Ugoditev v eksistenčnega minimuma za eno osebo oziroma družino v dotičnem kraju na poštugi in na način, kakor določajo uradne objave poverjenišva za socialne skrb o eksistenčnem minimumu. (Nar. dež. vlade za Slovenijo z dne 14. aprila 1920. Ur. list št. 190).
 3. Ugoditev temu primerne krajevne minimalne mezde za viničarje, vpoštevajoč navedene mezde v nuraljih. Komisiji predsedujejo politični uradniki s pravico glasovanja. Vse krajevne komisije imajo do konca septembra poslati osrednji paritetni komisiji za rešitev viničarskega vprašanja v Mariboru točno poročilo o gnetnem stanju viničarjev svojega okraja v smislu določil pod 1-3. Posreduje naj tudi med vinogradniki in viničarji v svrhu zvišanja denarnih in naravnih prejemkov viničarjev.
 Ko bo rešitev viničarskega vprašanja dovoljno pripravljena, bo sklicalo poverjenišvo za socialno skrbstvo z udeležbo zastopnikov deželne vlade končno posvetovanje pri okrajnem glavarstvu v Mariboru.
 Za sedež komisije se določi Gornja Radgona.

Toliko vladna odredba. Dobro je, da je začela tudi vlada proučevati viničarsko vprašanje. To je lep uspeh viničarjev, ki so organizirani pod okriljem Jugoslov. strokovne zveze. Upamo, da bo prišlo do sporazuma, ki bo zadovoljil viničarja in vinogradnika.

Dopisi.

Gornja Radgona. Komisija za viničarsko vprašanje je sestavljena. To nedeljo se vrši druga redna seja. Razpravljalo se bo o določitvi eksistenčnega minimuma in o drugih vprašanjih v smislu znanega odloka poverjenišva za socialno skrb. (Glej članek: „Viničarsko vprašanje“ v današnji številki. Op. u. red.) Kakor doznavamo, je Ljutomerska okrajna komisija določila eksistenčni minimum na 30 K. O nadaljnjih sklepih tukajšnje komisije še poročamo. Komisija bo storila vse, da se viničarsko vprašanje reši po načelu pravičnosti ter bo vpoštevava vse viničarske želje in zahteve. Viničarska zveza (sedež v Posojilnici) je članica Jugoslov. strokovne zveze, in ta je dosegla, da se je vlada pričela zanimati za viničarski stan. Viničarska zveza bo tudi nadalje skrbela za koristi poštenih viničarjev, ki hočejo delati in

zafo človeka dostojno živeti. Treba je, da se organizirajo vsi viničarji brez izjeme, šele takrat bo uspeh popačen. Dosedanji uspehi Viničarske zveze jim nule dovolji jamstva za resnično in nesebično delo v prid izkoriščenega viničarskega stanu.

Kapela-Radenci. Bralno društvo priredi v nedeljo, dne 26. t. m. v Radencih igro „Krivoprisežnik“ in šaloigro „Vse naše“, med odmorom sodeluje Tamburaško društvo.

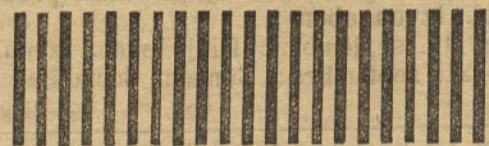
Koroški odbor v Ljutomeru priredi v nedeljo, dne 19. t. m., v vseh prostorih gostilne Sterman vinsko trgatev. Na vspeh so še: burka, godba in pevske točke. Začetek ob petih popoldne. Vstopnina za osebo 5 K. Čisti dobiček gre v prid glasovanju na Koroškem. Uljudno vabi odbor.

Frane Seršen v Ljutomeru (pri cerkvi) je dobil ravnokar zopet veliko množino prav močnega in lepega blaga za ženske in moške obleke, vsake vrste šote, hlačvino, druke, barhente, vse vrste platna i. t. d. Preskrbite se z blagom pravočasno še pred zimo, ker so ravno sedaj cene najbolj ugodne. Če hočete po nizkih cenah in dobro blago kupiti, oglasite se pri Seršenu v Ljutomeru. V zalogi vedno vse vrste mlinskih sit.

Zdravilišče Slatina Radenci

Glasovite Radenske zdravilne kopeli so p. n. posetnikom od 30. maja do 15. septembra na razpolago. V zdraviliščni restavraciji je poskrbljeno za najboljšo postrežbo po zmernih cenah.

letos zopet odprto!

Po možnosti bode vpeljan vozovni promet med zdraviliščem, Radgono in Mursko Soboto. Za obilen poset se priporoča zdraviliško RAVNATELJSTVO.

Gospodarska zadruga

za Prel murje, Mursko polje in Slov. gor. r. z. z. o. z.

Ima v zalogi po najnižjih dnevni cenah razno manufakturno blago za moške in ženske obleke, barhente, vseh vrst platna, kuhinjsko posodo, riž, čaj, papirico, usnje, podplate, moške in ženske čevlje. Vseh vrst moko, zdrob, otrobe, testenine.

Opazuje zrnje, sadje, kožo, vino, sadjevec, žganje, splah vse poljedeljske pridelke.

Posreduje pri nakupovanju strojev in vseh gospodarskih potrebščin.

Kupovati in prodajati zadrugi imajo pravico samo člani. Novi člani se sprejemajo v zadrugi pisarni in pri podružnicah. Osrednja pisarna in pisarna v Gornji Radgoni. Podružnice: Cankova, Murska Sobota, Beltinci, Dolnja Lendava, Križevci pri Ljutomeru.

Miši, podgane, stenice, ščurki

in vsa glazen mora pogininiti ako porabljate moja najbolje prikušana in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 8—, za podgane in miši K 8, za ščurke K 10—, posebna močna tinktura za stenice K 10—, uničevalec moljev K 8—, prašek za uši v obleki in perilu K 6—, in K 10—, proti mravljam K 10—, proti ušem pri perutini K 10—, prašek proti mršesom K 10—, maslo proti ušem pri ljudeh K 6— in K 10—, mazilo za uši pri živini K 6— in 10—, tinktura proti mršesu na sadju in zelenjavi (uničevalec rastlin) K 10—, mazilo proti garjam K 10—. Pošilja po povsetju za od za eksport.

M. Junker, Zagreb 45, Petrinjska ulica 3.

„CROATIA“ zavarovalna zadruga v Zagrebu

ustanovljena leta 1884.

Podružnica za Slovenijo v Ljubljani, Stari trg II.

ZAVARUJE: Življenske rente, doto otrokom, glavnice na življenje, zgradbe in premičnine proti škodi požara in strele, steklene šipe proti razbitju, proti vplomu in telesnim nezgodam. — Posebno zavarovanje proti nezgodam na železnici in parobrodu za celo življensko dobo. Sprejema v vseh krajih Slovenije sposobne zastopnike in potnike, katerim se nudi prilika znatnega zaslužka. — Zastopnik v Gor. Radgoni je gospod ZDRAVKO VRLIČ, Spodnji gris št. 7.

Išče se hlapec in dekla. Zgleditev do 1. oktobra. Plača po dogovoru. Karol Schmidt, Gornji Gris, Gornja Radgona.

Moško in žensko kolo na prodaj po nizki ceni v Gornji Radgoni, Glavna cesta 19.

Kupi se POSESTVO

do 9 oralov zemlja, z gostilno in mesarijo, bodisi blizu mesta, trga ali na deželi. Ponudbe na upravništvu „Murske Straže“.

Ustanovljeno 1903.

Stampilje iz kavčuka in kovin
 Katalog franko
 Pečati Šablone
 Klišeji za tisk
 Vzdorne tiskalnice
 Modeli za predtiskanje perila itd.

Novo! Datum-Stampilje lastnega izdelka.
ANTON ČERNE graveur
 Ljubljana, Dvorni trg 1

Kdor ni obnovil naročnine, naj jo poravnata takoj

MASTIN

primešaj krmi; vsak teden eno pest, če pa se rabi kot nadomestilo za krmo tedaj pa dve pesti. Pet zavojčkov Mastina, prahu za pitanje zdrave, debale živine, za 6 mesecev za vsako živinčce. Dobil je najvišjo kolajno v Londonu, Parizu, Rimu, Dunaju. Tisoče gospodarjev ga hvali in ponovno kupuje. Zahtevaj ga pri lekarnarju ali trgovcu, vsak ga lahko prosto prodaja. Ali pa piši lekarni Trnkoczy v Ljubljani, Kranjsko, po 5 zavojčkov. Štane K 30/50 s poštnino.

Lep o posestvo

v Spodnji Koreni pri Sv. Barbari, okraj Sv. Lenart v Slov. goricah je na prodaj. Obstoji iz novozidane hiše in gospodarskega poslopja, njiv, travnikov in gozdov. Meri 28 oralov. Proda se ali skupno ali pa gozd 9 oralov posebej. Popraša naj se pri Ivanu Kranju, gostilničarju pri Sv. Lenartu v Slov. goricah. Prodaja se bo vršila na licu mesta dne 16. sept. 1920 dopoldne.

Na prodaj

ce no pohištvo za spalno sobo, novo iz drešnjerega lesa, dobro izdelano, kakor tudi oprava za kuhinjo radi preselitve. Poizve se: „Apa“, trgov na Krempl.

PRISTOPATEK JUGOSLOVANSKI MATICI

POSOJILNICA V GORNJI RADGONI

r. zadr. z n. z.

Hranilne vloge sprejema in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Obresti se pripisujejo koncem vsakega leta brez posebnega naročila h kapitalu. Hranilne knjižice drugih tuzemskih državnih zavodov se sprejemajo brez vseh stroškov kot hranilne vloge, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Za nalaganje po pošti so strankam na razpolago polčnice kr. poštno-čekovnega urada v Ljubljani št. 10.593. Rentni davek plačuje Posojilnica sama.

Posojila na osebni kredit, na hipoteke, trgovske kredite in v tekočem računu daje pod najugodnejšimi pogoji. Izposojuje tudi na zastavo vrednostnih papirjev. Dolgove pri drugih denarnih zavodih prevzema Posojilnica na sebe in dolžnik plačuje pri Posojilnici svoj dolg naprej. Stroški za to ne presegajo nikdar 10 kron. Prošnje za vknjižbo novih, kakor tudi za izbris plačanih posejil dela Posojilnica brezplačno, stranka plača le koleke.

Uradne ure so vsi ponedeljek, torek, četrtek in petek od 9. do 12. ure dop. Ako pride na ta dan praznik, uraduje se naslednji dan. Ob uradnih dnevih se sprejema in izplačuje denar.
Pojasnila se dajejo, prčenje sprejemajo in vsi drugi uradni posli izvršujejo vsak delavnik od 8. do 12. ure dop.
Uradni prostori so v lastni hiši, Glavna cesta številka 14, zraven kolodvora.